

І. Ю. Єпіфанова // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 287–288.

26. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / В. Г. Федоренко. – К.: МАУП, 1999. – 10 с

27. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність та зміст управління/ Т. С. Пічугіна, Л. Д. Забродська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2013. - Вип. 2(1). - С. 146-154. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_2%281%29__23

28. Куцик П.О., Грега Г.Ф. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю торговельного підприємства. с. 96-102- Торговля, комерція, підприємництво: збірник наукових праць / [редакц. кол.: Апопій В. В., Куцик П. О., Шевчук В. О. та ін.]– Львів: Львівська комерційна академія, 2014. – Вип. 17. – 208 с.

29. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2003. – 622 с.

30. Прокопенко І.Ф. Ганін В.І. Методика і методологія економічного аналізу: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008.- 430 с.

31. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства / Феєр О.В. //Економіка і суспільство. - 2016 - №5. - 256-259.

32. Ковалев В. В. Инвестиции / Под ред. В.В. Ковалева, В. В. Иванова, В. А. Лялина – М.: ООО«ТК Велби», 2003.-440 С.

УДК 311.426:658.15

Горошанська О.О.

канд. екон. наук, доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Україна
artvkladit3010@gmail.com

Маккі Л.М.

аспірант кафедри фінансів, аналізу та страхування

Харківський державний університет харчування та торгівлі, Україна
leylamak44@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Goroshanskaya E.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Department
of Finance, analysis and insurance
Kharkov State University of Food Technology and Trade, Ukraine

Makki L.

PhD student, Department of Finance, analysis and insurance
Kharkov State University of Food Technology and Trade, Ukraine

INFORMATION SUPPORT OF THE ENTERPRISE'S FINANCIAL POTENTIAL MANAGEMENT IN TERMS OF CRISIS

***Анотація.** Розкрито сутність інформаційного забезпечення як важливої складової управління підприємством і його фінансовим потенціалом. Проаналізовано складові інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом підприємства. Визначено принципи формування інформаційного забезпечення та властивості інформації як складової інформаційних ресурсів підприємства. Наведено етапи складання прогностичної фінансової звітності.*

***Ключові слова:** інформаційне забезпечення, інформаційні ресурси, інформація, фінансовий потенціал підприємства.*

***Abstract.** The essence of information support as an important component of enterprise management and its financial potential is found out. The components of information support of the enterprise's financial potential management are analyzed. The principles of information support formation and information properties as the component enterprise information resources are determined. The stages of forecasting financial reporting preparation are presented.*

***Keywords:** information support, information resources, information, financial potential enterprise's.*

В умовах нестабільної економіки, яка характеризується значним рівнем ризику та невизначеності, мінливістю конкурентного середовища, пріоритетним завданням підприємств є пошук ефективних методів управління підприємством, і зокрема, його фінансовим потенціалом. Основною умовою якісної організації фінансового управління стає наявність інформаційного забезпечення, яке задовольняло б потреби менеджерів різних рівнів у своєчасних, достовірних, корисних даних. Інформація сьогодні є основою управління внутрішніми бізнес-процесами на підприємстві та швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі його функціонування, сприяє зменшенню рівня ризику під час ухвалення управлінських рішень. Саме тому важливим завданням управлінців є створення системи інформаційного забезпечення, яка дає змогу збирати і опрацьовувати внутрішню та зовнішню інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо формування та використання фінансового потенціалу підприємства. Знання основ інформаційного забезпечення дозволить сформувати оптимальну схему руху інформаційних потоків у системі фінансового забезпечення підприємства та створити передумови для ухвалення ефективних рішень в управлінні її вихідним результативним показником – фінансовим потенціалом.

Питання управління фінансовим потенціалом підприємства знайшли відображення в публікаціях багатьох дослідників, зокрема Г. Корнійчук, Т. Трусової, Ю Селиванової, А. Костирка, Н. Гнип, П. Стецюка, Г. Ситник, Г. Кучер, Н. Левченко, І. Саух, Л. Сухової та ін. Дослідженню інформаційної складової прийняття управлінських рішень приділили увагу багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них: Н. Шпак, С. Палагута, З. Мандражи, А. Яремко, Л. Балабанова, А. Черноіваненко, В. Харченко, І. Горячківська, О. Савченко, Р. Юзва, О. Боженко та ін. Проте існуючі наукові розробки не враховують особливості такої складної економічної категорії як фінансовий потенціал підприємства, а отже, питання інформаційного забезпечення управління ним потребують подальших досліджень.

Фінансовий потенціал підприємства є специфічним ресурсом, який забезпечує розвиток підприємства, гарантує збереження і укріплення його стратегічних позицій. Якісне формування та раціональне використання фінансового потенціалу сприяє не лише подоланню кризи, і створює умови для розвитку, як окремого підприємства, так і держави в цілому.

В авторському баченні фінансовий потенціал підприємства є сукупністю можливостей акумулювати достатній для покриття поточних і майбутніх фінансових потреб обсяг фінансових ресурсів, ефективно формування, розподіл і використання яких сприятимуть підвищенню результативності діяльності, посиленню фінансової безпеки підприємства. Найважливішим аспектом фінансового потенціалу є наявність фінансових ресурсів на конкретний момент часу, а спроможність підприємства у найкоротші терміни, у повному обсязі та з мінімальними втратами відтворити необхідні активи.

Формування, розвиток і управління фінансовим потенціалом суб'єктів господарювання неможливі без інтенсивного обміну інформацією в реальному часі та швидкого реагування на потреби всього кола зацікавлених сторін. Інформації є важливою складовою інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом підприємства.

В науковій літературі існує велика кількість визначень терміну «інформаційне забезпечення», що відображають ту або іншу сторону цього поняття. На думку О. Р. Савченко, інформаційне забезпечення – це процес перманентного і цілеспрямованого пошуку та відбору відповідних інформаційних даних, що слугують базою планування, аналізу, оцінки та контролю, організації підготовки і реалізації ефективних управлінських рішень за всіма напрямками діяльності господарюючого суб'єкта [1, с. 86]. Н. А. Талько визначає інформаційне забезпечення як особливий процес задоволення інформаційних запитів та потреб споживачів, котрий складається з підготовки й надання інформації користувачам відповідно до їхніх об'єктивних потреб [2, с. 102].

Досліджуючи складові інформаційного забезпечення систем управління підприємством, Н. О. Шпак і Н. Г. Дулиба

пропонують визначати сутність даного поняття як масив фактів, даних, цифр, документів нормативно-правового регулювання діяльності, інформації про стан зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування, а також сукупність методів та інструментарій управління наявними інформаційними ресурсами, систему їх планування та організування, у результаті поєднання та застосування яких приймаються рішення для ведення ефективного господарювання [3, с. 24].

За результатами дослідження особливостей інформаційного забезпечення управління підприємств і організацій С. С. Палагутою зроблено висновок, що це функціональний комплекс, який забезпечує органічну взаємодію технічних засобів, методів та технологій роботи з інформацією, можливість цілеспрямованого безперервного збору, пошуку, групування, аналізу, зберігання та поширення інформації серед зацікавлених менеджерів підприємств, а також надходження своєчасної, достовірної та повної інформації про стан та параметри функціонування певних об'єктів управління через визначені проміжки часу або відповідно до їх запитів [4, с. 421].

Різноманітність точок зору авторів свідчить, з одного боку, про складність цього питання, і, з іншого – про відсутність системного підходу до його розв'язання. Ми погоджуємось із думкою авторів [5, с. 24], що у контексті управління інформаційне забезпечення являє собою інструмент регулювання, що відповідає за своєчасне надходження актуальних та вірогідних інформаційних ресурсів, а також сприяє ефективному руху інформації. У свою чергу, сутність інформаційного забезпечення процесу управління підкріплена необхідністю задовольняти потреби не лише поточного управління, а й бути здатною збирати, накопичувати і опрацьовувати усю інформацію, яка може впливати на діяльність підприємства в довгостроковій перспективі.

Головна мета створення інформаційного забезпечення фінансового потенціалу підприємства полягає у підвищенні ефективності управління. Система інформаційного забезпечення призначена набати необхідну інформацією не тільки управлінському персоналу та власникам самого підприємства,

але й задовольняти інтереси широкого кола її зовнішніх користувачів. Адже відносини, в які вступає підприємство із суб'єктами оточуючого його середовища, теж базуються на фінансовій інформації про нього. Основними користувачами даної інформації при цьому виступають кредитори підприємства, потенційні інвестори, контрагенти з операційної діяльності, податкові органи, аудиторські фірми, фінансові консультанти, експерти та ін.

Якість інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом підприємства забезпечується дотриманням основних принципів його формування. До таких принципів А. О. Яремко, думку якої ми підтримуємо, відносить: системність, комплексність, науковість, достовірність, доцільність, ефективність, пріоритетність, прозорість та цільове спрямування (рис. 1).

Оснoву інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування та використання фінансового потенціалу підприємства складають інформаційні ресурси, які являють собою упорядковану сукупність документованих даних і знань, відомостей, інформації, що призначена для задоволення інформаційних потреб користувачів та може бути використана для прийняття управлінських рішень. Інформаційні ресурси відіграють двояку роль в управлінні [7, с. 193]:

- зі збільшенням їх обсягу зростають можливості вдосконалення процесу управління підприємством, оскільки інформація є основою для аналізу господарської діяльності, розроблення оперативних, поточних і стратегічних планів;

- постійне зростання потоку інформаційних ресурсів з розвитком підприємства спричиняє труднощі в управлінні ним, що знижує оперативність управління.

Це зумовлює потребу створення ефективної інформаційної системи – комплексу пов'язаних між собою елементів з приймання, накопичення, опрацювання, збереження, передавання інформації, здатної своєчасно забезпечити управління необхідними, актуальними і достовірними даними в певній сфері функціонування підприємства.

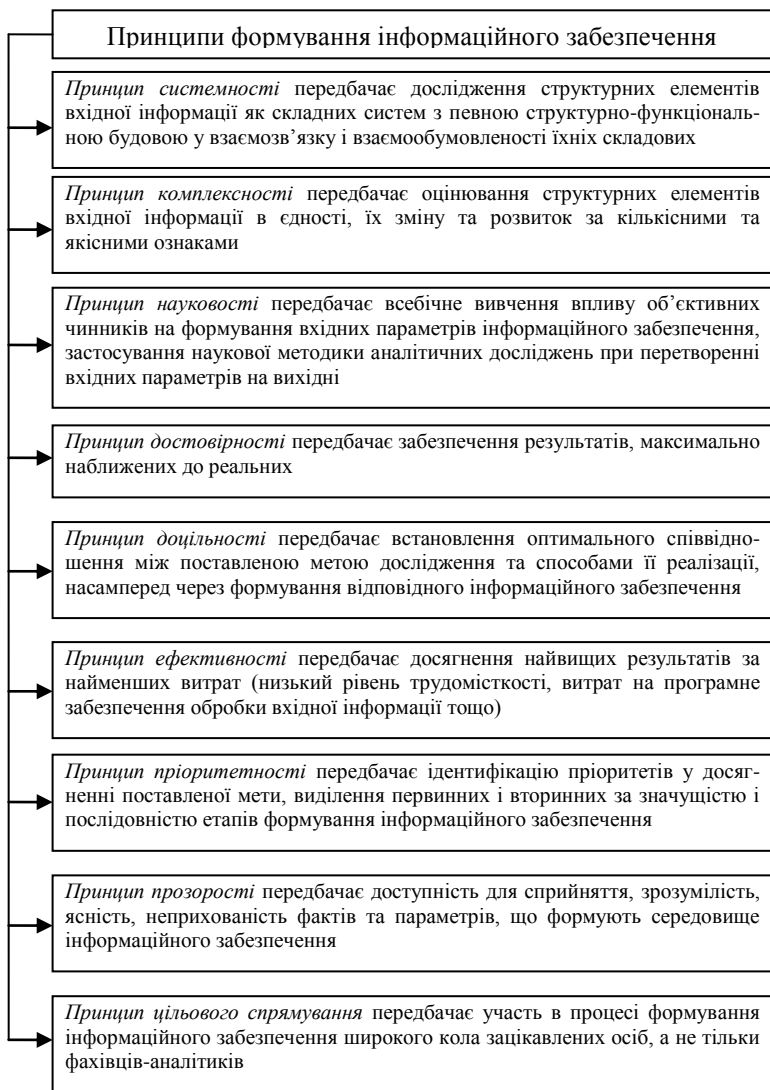

Рис. 1. Принципи формування інформаційного забезпечення фінансового потенціалу підприємства [6, с.537]

Основою інформаційних ресурсів є інформація. Під інформацією пропонуємо розуміти набір повідомлень,

використання яких дозволяє знизити рівень невизначеності користувача стосовно характеристик, особливостей чи стану певного предмета. Окрім цього, інформація формує структуроване уявлення про стан внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, є фундаментом процесу ним.

Огляд літературних джерел свідчить, що інформація, як і будь-яка категорія, володіє своїми властивостями, які можна згрупувати за такими блоками:

1) з точки зору практичності:

– достовірність (об'єктивна оцінка змін зовнішнього та внутрішнього середовища; здатність до безпомилкового, коректного та істинного відображення фактів);

– актуальність (здатність відповідати сьогоденним вимогам, відображати поточну ситуацію);

– цінність (у вузькому розумінні корисність від отриманої інформації, у широкому – здатність впливати на процес управління завдяки своєму змісту);

2) з точки зору часової доцільності:

– оперативність (своєчасність отримання та аналізу фактів і повідомлень, часова відповідність динаміці змін навколишнього середовища);

– ідентичність (повнота даних, властивість чітко та найбільш точно передавати властивості об'єкта);

3) з точки зору недоступності: конфіденційність (обмеження від несанкціонованого доступу);

4) з точки зору незалежності від творця:

– старіння (особливістю є своєчасність донесення до користувача, оскільки несвоєчасність веде до знецінення інформації, що спричинено щохвилинними змінами довколишнього середовища і таким чином вже не адекватної оцінки об'єктів);

– розсіювання (існування у великій кількості джерел);

5) з точки зору невідривності від мови носія: дискретність (інформація виражається за допомогою слів, речень, тексту) [3, с. 311].

В системі управління фінансова звітність є джерелом інформації для розрахунку показників оцінки фінансового

потенціалу підприємства з урахуванням його структурних компонентів. Вважаємо, що фінансовий потенціал підприємства формують:

- ресурсна складова, яка оцінюється за показниками наявності фінансових ресурсів, їх руху та джерел формування;

- можливості щодо додаткового залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел, які оцінюються за показниками інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, ділової активності та платоспроможності підприємства;

- внутрішні резерви нарощування фінансового потенціалу, які пов'язані з ефективністю використання матеріальних і трудових ресурсів підприємства [8, с. 374].

Для оцінки фінансового потенціалу підприємства джерелами інформації можуть бути:

- 1) вибірккові дані про зовнішнє середовище, вплив яких на фінансовий потенціал підприємства є суттєвим: нормативні та законодавчі акти з питань обліку та оподаткування, здійснення розрахунків, ведення бізнесу та ін.; статистичні дані про економічний розвиток країни, галузей економіки; результати досліджень інформаційних агентств (прогнози, рейтинги); інформація про діяльність партнерів та конкурентів підприємства.

- 2) позаоблікові та облікові дані про внутрішній стан і процеси, які відбуваються на підприємстві. До облікових джерел інформації належать дані первинних документів, облікових регістрів і звітності систем:

- управлінського обліку і внутрішньогосподарської звітності;

- фінансового обліку та звітності;

- стратегічного обліку і форм прогнозної звітності;

Серед джерел інформації для оцінки фінансового потенціалу підприємства на особливу увагу заслуговує фінансова звітність, яка є системою узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, що структуровані і подані у певній формі та надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів, зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття

її користувачами відповідних рішень. Фінансова звітність може бути повною і скороченою.

Повну фінансову звітність подають усі підприємства, окрім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності і суб'єктів малого підприємництва. До її складу, який визначений Національним положення (стандартом) бухгалтерського обліку 1, входить:

- 1) форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- 2) форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- 3) форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» або форма № 3-н «Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)»;
- 4) форма № 4 «Звіт про власний капітал»;
- 5) форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- 6) форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».

Для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності П(С)БО 25 встановлена скорочена за показниками фінансова звітність, яка включає форму № 1-м «Баланс» і форму № 2-м «Звіт про фінансові результати». Окремі підприємства з числа суб'єктів малого підприємництва (суб'єкти мікропідприємництва, юридичні особи, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат відповідно до податкового законодавства), а також неприбуткові підприємства, установи та організації мають право складати Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Під час пошуку додаткових джерел фінансування подальшого розвитку підприємства особливого значення набуває прогнозована фінансова звітність, до складу якої входить звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), баланс (звіт про фінансовий стан) і звіт про рух грошових коштів. За її наявності зацікавлені користувачі забезпечуються корисною інформацією про вплив конкретних дій на майбутні фінансові результати і стан підприємства, стає можливим

визначення фінансових обмежень зростання і досягнення необхідної збалансованості між обсягами продажу, виробничими потужностями і фінансовими ресурсами.

Підготовка прогнозованих фінансових звітів, зазвичай, включає чотири основні етапи, а саме:

- 1) визначення і підготовка початкових даних для складання прогнозів;
- 2) прогноз доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у майбутньому періоді;
- 3) прогнозування елементів фінансової звітності;
- 4) підготовка прогнозованої фінансової звітності [9, с. 27].

Початкові дані для розробки прогнозованої фінансової звітності об'єднують інформацію, що отримана із зовнішніх джерел, і внутрішня інформація. Врахувати слід майбутні зміни інвестиційної політики, політики залучення зовнішнього фінансування, облікової та дивідендної політик.

Прогноз доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у майбутньому періоді здійснюється з використанням декількох методичних підходів:

- застосування техніки статистичного аналізу або економетричних моделей (рис. 2);
- використання технологій дослідження ринку (для оцінки масштабу потенційного ринку і прогнозування частки ринку, яку підприємство може зайняти в прогнозованому періоді).

Третій етап підготовки прогнозованої звітності пов'язаний з аналізом кожної статті майбутнього фінансового звіту і визначенням найбільш вірогідної динаміки елементів звітності у прогнозованому періоді: доходів, витрат, активів, зобов'язань і капіталу. Дослідження показали, що прогнозування статей фінансової звітності може здійснюватись за допомогою різних методів, які спираються на використання формалізованих або інтуїтивних підходів і відрізняються точністю і формою подання результатів, трудомісткістю операцій. При прогнозуванні статей фінансової звітності можливі два основні підходи:

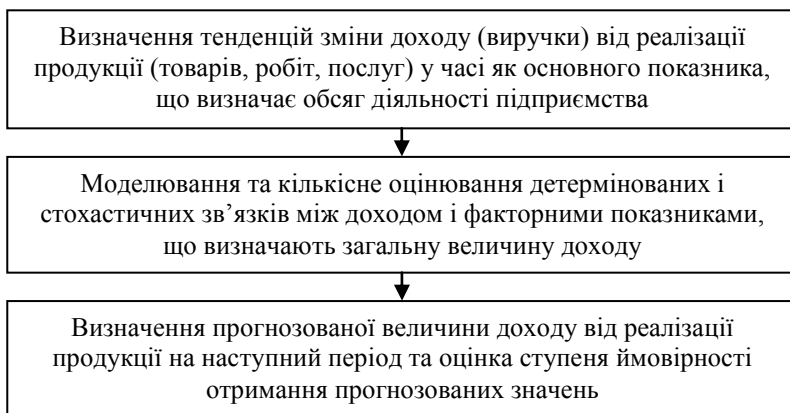

Рис. 2. Основні етапи прогнозування доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

– прогнозування окремих статей звітності виходячи з динаміки одного показника, що найповніше характеризує діяльність підприємства;

– прогнозування окремих статей звітності виходячи з індивідуальної їх динаміки і взаємозв'язків між ними.

Реалізувати на практиці зазначені підходи можливо шляхом використання елементів методу індикативного прогнозування (прогнозування за допомогою показників-індикаторів – структурних співвідношень, середніх величин, нормованих показників, індексів зміни економічних величин) і прогнозування статей звітності на основі пропорційних залежностей взаємопов'язаних показників. Ці способи, на наш погляд, дозволяють використовувати широкі інформаційні можливості прогнозного аналізу, оскільки можуть бути адаптовані для різних управлінських цілей і до різних рівнів системи управління.

До розрахункових інструментів прогнозування відносять, перш за все, метод частки у продажах (відсотка від виручки – *per-cent-of-sales method*), який, враховуючи поділ статей звіту про фінансові результати і статей балансу на автоматично утворені та регульовані, дозволяє визначити значення тих статей звітності, які пов'язані з рівнем продажу, у відсотковому

відношенні до обсягу виручки від реалізації продукції. За його використанні процес підготовки прогнозованих фінансових звітів стає більш керованим як в інформаційному, так і в аналітичному плані. Але даному методу властивий і недолік, який полягає в тому, що взаємозв'язки між конкретними статтями балансу і виручкою від продажу трактуються як постійні, фіксовані.

Для отримання більш точних результатів пропонуємо використовувати регресійний метод, який дозволяє отримати майбутнє значення результативного показника, що є випадковою величиною, залежно від зміни одного або декількох інших показників. Часові ряди доцільно формувати з даних як мінімум за п'ять років, а за можливості – за десять-дванадцять.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що використання ефективної системи інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом підприємства надасть можливість виявити на ранніх стадіях кризові ситуації, сприятиме розробці заходів протидії впливу негативних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Система інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом повинна ґрунтуватись на додержанні чітко визначених принципів та вимог, що дозволить отримати несуперечливу, вичерпну, достовірну та своєчасну інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень та підвищення рівня результативності функціонування підприємства. Вдосконаленню інформаційного забезпечення управління фінансовим потенціалом підприємства сприяють досягнення в галузі комп'ютеризації, що дозволяє значно підвищити продуктивність праці, скоротити час на передачу інформації та підвищити її якість та надійність.

Список інформаційних джерел:

1. Савченко О. Р. Інформаційне забезпечення системи менеджменту організації / О. Р. Савченко // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Економіка. – 2013. – Вип. 21. – С. 86-89.

2. Талько Н. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління в умовах екологізації аграрного виробництва / Н. А. Талько // Наукові читання – 2014 : наук.-теорет. зб. / ЖНАЕУ. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – Т. 3. – С. 102–105.

3. Шпак Н. О. Сутність та складові інформаційного забезпечення систем управління підприємством / Н. О. Шпак, Н. Г. Дулиба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 307-316.

4. Палагута С. С. Особливості інформаційного забезпечення управління підприємств і організацій // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – вип. 16. – 418-421.

5. Маслак О.І. Інформаційне забезпечення процесу управління стратегічною стійкістю підприємства / О. І. Маслак, І. В. Коробкова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 4. – с. 23-25.

6. Яремко А. О. Полівекторність інформаційно-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту торговельних підприємств / А.О. Яремко // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(3). – С. 531-538.

7. Боженко О.М. Інформаційне забезпечення управління потенціалом підприємства / О.М. Боженко // Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 2. – С. 189-197.

8. Горошанська О.О. Фінансовий потенціал підприємства: теоретичний аспект / О.О. Горошанська, Л.М. Маккі // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2018. – Вип. 1 (27). – С. 7-16.

9. Гаркуша Н. М. Аспекти методики складання прогностичної фінансової звітності / Н. М. Гаркуша, О. О. Горошанська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. – 2010. – № 2/12. – С. 26-31.